

Predsednica Republike Slovenije

NATAŠA PIRC MUSAR

**Slavnostni govor predsednice Republike Slovenije Nataše Pirc Musar
na slovesnosti
ob uradnem odprtju jubilejnega 75. Frankfurtskega knjižnega sejma**

Frankfurt na Majni, 17. oktober 2023

Velja govorjena beseda.

Spoštovani predsednik Bundesrata Zvezne republike Nemčije Peter Tschentscher, spoštovana ministrica za kulturo Zvezne republike Nemčije Claudia Roth, spoštovani župan mesta Frankfurt Mike Josef, spoštovani predsednik in izvršni direktor Frankfurtskega knjižnega sejma Jürgen Boos, spoštovani visoki gostje, dame in gospodje.

Knjiga je v samem središču kulturnega zavedanja Slovencev. Svojo identiteto namreč temeljimo na slovenskem jeziku, ki ga v naši nacionalni zavesti tesno povezujemo s knjigo. Ne s katerokoli knjigo, ampak s prvo tiskano knjigo, ki je izšla leta 1550 v slovenskem jeziku. V njej nas je oče slovenskega knjižnega jezika, protestantski pridigar Primož Trubar, prvič nagovoril kot Slovence. S tem nagovorom je vzpostavil povezavo, ki velja še danes: Slovenci smo tista skupnost, ki jo določa jezik, bolj kot zamejenost nekega teritorija.

Zato je prav literatura najbolj avtentični izraz slovenskega značaja, naše zgodovine, naše duše. Zato cenimo ustvarjalce slovenske literature, pa naj pišejo v Republiki Sloveniji ali izven njenih meja. Zato je na osrednjem trgu naše prestolnice kip pesnika. Zato za svoje jemljemo tudi pesnike in pisatelje, ki ustvarjajo v Sloveniji v drugih jezikih. Na letošnjem sejmu boste lahko spoznali mnoge izmed njih. Preko njihovih del ali pa kar osebno.

V čast nam je, da je Slovenija letošnja država častna gostja Frankfurtskega knjižnega sejma. Ponosni smo, da je toliko naših avtorjev že našlo založnike v tujini, da so njihove knjige dodobra napolnile slovenski paviljon. Že teh nekaj deset avtorjev omogoča dober vpogled v širino ustvarjalnosti, ki bogati svetovno zakladnico literature. Naj jih omenim le nekaj. Romani Draga Jančarja razkrivajo temne skrivnosti, pa tudi lepoto in ljubezen v težkih časih. Slavoj Žižek je morda najbolj prevajani slovenski avtor in superzvezdnik svetovne filozofije. Erica Johnson Debeljak piše v angleščini,

a šteje Slovenijo za svojo pisateljsko domovino, kjer so njena dela priljubljene uspešnice. Alma Karlin je bila svetovna popotnica pred sto leti, ko ženske še niso potovale same, in je napisala številne romane v nemškem jeziku. Spoznate jo lahko tudi na razstavi v Haus am Dom. Koroška pisateljica Maja Haderlap s svojim slovensko-nemškim glasom odstira nepoznane in težke plati koroške zgodovine. Tržaški pisatelj Boris Pahor je doživel najhujše zlo 20. stoletja, pa je skozi svoje izjemno dolgo življenje, kljub deportaciji v koncentracijska taborišča, ostal zvest slovenski in z njo evropski identiteti. Pomembno sporočilo njegove Nekropole je, da nikoli ne moremo in ne smemo obsojati narodov, temveč zgolj diktature, ki so v svetu privedle do ponižanja in razžaljenja posameznikov in skupnosti.

Sporočilo, ki je ob vedno bolj napetih razmerah v svetu, od vojne v Ukrajini preko Izraela in Gaze do več deset drugih žarišč spopadov, še kako aktualno.

Žalosti me, kako veliko je število spopadov po svetu. Vsaj 55. Nekateri trajajo že desetletja. Eden med njimi, v Gazi, živi z nami tudi tu, v Frankfurtu. Pokol, ki ga je izvršila teroristična organizacija Hamas ... Ob njem sem zgrožena in ne izpustim priložnosti, da ga ne obsodim.

Vendar želim biti ob tem jasna še glede nečesa. To, kar vidimo v Gazi, je tudi napad na človekovo dostojanstvo. Scenarij, ki se napoveduje in deloma tudi že uresničuje, me skrbi. Število žrtev, ki so davek brezumju nasilja, raste. Tudi otroci so med njimi. To je nesprejemljivo.

Pozivam k zaustavitvi nasilja in spoštovanja mednarodnega humanitarnega prava in prava človekovih pravic. Zdaj in ob tej priložnosti, ko prisostvujemo prazniku pisne besede, bi še posebej rada poudarila naslednje. Mnogokrat slišimo, kako pomembno je branje knjig. Kako pomembna je izobrazba, razgledanost, ki jo ponuja raznolikost literature. In kako pomemben je pregovor, da je pero močnejše od meča. Prisotnost in moč knjige – sam Frankfurtski sejem je dokaz za to, da smo civilizacija.

V slovenskem paviljonu boste opazili dve posebnosti. Prva je veliko število pesnikov, ki ustvarjajo sedaj. Pri nas veljajo za zastavonoše jezikovnega izraza že od Franceta Prešerna, katerega poezija predstavlja visoki izraz evropske romantike in jo lahko spoznavate na razstavi v frankfurtskem Muzeju romantike.

Verzi njegove Zdravljice so za Slovence neprecenljiv znak spoštovanja vseh narodov, obenem pa ne samo duhovna, temveč tudi politična zaveza trdne narodne zavesti.

»Žive naj vsi narodi, ki hrepene dočakat dan, da koder sonce hodi, prepir iz sveta bo pregan. Da rojak prost bo vsak, ne vrag, le sosed bo mejak.«

To sporočilo miru, aktualno v času nastanka in sedaj morda še bolj, je bilo ob slovenski osamosvojitvi prav zaradi te svoje sporočilnosti izbrano za besedilo slovenske državne himne. Sporočilnost poezije je tista, ki jo v Sloveniji visoko cenimo.

Druga posebnost slovenskega paviljona je vrnitev h knjigi. Klasični, tiskani, na papirju. Digitalna doba nas namreč v poplavi zvočnih, vizualnih in besedilnih vsebin pogosto vodi v površno in razpršeno branje. A branje in razumevanje prebranega nista eno in isto! Zato je tik pred frankfurtskim sejmom nastal Ljubljanski manifest o branju na višji

ravni, ki poudarja, da je to naše najmočnejše orodje za razvoj analitičnega in kritičnega mišljenja.

To je ključno tudi za celovito delovanje demokracije. Samo ozaveščen državljan, ki kritično presoja informacije, ki so mu na razpolago, lahko polno sodeluje v demokratičnih procesih. Z besedami Margaret Atwood, s smrtjo pismenosti bo umrla tudi demokracija.

Frankfurtski knjižni sejem pa je ključni dogodek, kjer založniki najdejo nove avtorje in obratno. Slovenski jezik je tu prisoten že več kot 400 let, ko je bil leta 1592 v sejemski katalog vpisan štirjezični slovar, ki je poleg nemščine, italijanščine in latinščine vseboval tudi slovenščino. Simbolno pomembno, saj Slovenija leži na stičišču štirih jezikovnih skupin in štirih pokrajinskih tipov. Slovensko založništvo, tako kot slovenski jezik, je moralo biti trdoživo, da je preživel na prepihu zgodovine.

Od samostojnosti dalje se je število prevodov vztrajno povečevalo in Slovenija je danes častna gostja na sejmu. Sejmu, ki je v Sloveniji sicer močno poznan. V času nekdanje države, ko so bile tuje strokovne knjige redkost na slovenskem trgu, smo imeli prodajni sejem imenovan »Frankfurt po Frankfurtu«.

Frankfurt je bil stičišče, na katerem se je dogovarjal del poslov, s katerimi je Nemčija že tradicionalno zasedala prvo mesto med zunanjetrgovinskimi partnerji Slovenije.

Prepletenost slovenskega in nemškega gospodarstva ni izrazita samo na področjih, kot so avtomobilska industrija, strojogradnja in farmacija, ampak tudi pri vsem, kar je povezano s knjigo. Ta tradicija sega na sam začetek tiskarstva. Še pred avtorji so naši tiskarji tu sklepali posle in slovenske tiskarne opremljali z nemškim tiskarskimi stroji.

Tudi prva slovenska knjiga, ki sem jo omenila na začetku, je bila leta 1550 natisnjena v Nemčiji. Te začetke v Sloveniji cenimo zelo visoko. Dan reformacije, ki ga bomo obeležili čez dva tedna, je pri nas sinonim za praznik slovenske knjige in jezika prav zato, ker so bili protestantski pisci tisti, ki so uveljavili slovenski jezik in knjigo. Na slovenski nacionalni listi Unescovega seznama Spomin sveta je ena sama tiskana knjiga: prvo slovensko Sveto pismo, natisnjeno leta 1583 v Wittembergu.

Spoštovani visoki gostje, dame in gospodje,

Slovenija je samostojna država dobrih 32 let, a prepletenost z Nemčijo na področju knjig sega stoletja v preteklost, pri jeziku samem pa še dlje. Najstarejši zapis slovenskega jezika in hkrati najstarejši zapis kateregakoli slovanskega jezika, je star več kot 1000 let. Skrit je bil v knjižnici samostana v Freisingu, danes ga hranijo v Bavarski državni knjižnici.

Gradimo torej na tisočletni zgodovini, kjer je gostovanje Slovenije kot častne gostje Frankfurtskega knjižnega sejma korak, ki zagotovo ni zadnji. Naj torej ta teden gostovanja prinese nove priložnosti, da Nemčija še bolje spozna Slovenijo, njene avtorje in njeno literaturo.

*Naj zaključim z mislijo Bertolda Brechta. Dejal je: »Knjiga je orožje. Vzemite jo v roke.«
Kot mati in kot ženska si želim, da bi imeli to možnost ne samo otroci v Nemčiji in Sloveniji, ampak tudi v Izraelu in Palestini.*

Hvala.